

Jan Myrdal om söndagens omröstning

Inför det omöjliga valet

När det inte finns någon politisk kraft av betydelse som klart och tydligt ställer sig på folkets sida, då tar fascisterna hem spelet, skriver Jan Myrdal i en debattartikel om EU-valet.

Nyss kom ett röstkort med posten. Ty nu när detta skrivs blir det val igen. Men ett val som inget val är, till ett parlament som inget parlament är, i en Europaunion som de flesta bland oss inte vill ha med att göra.

Debatt

De svenska politikerna hojtar mot varandra i TV och radio. Så försörjer de sig. Ledarskribenter fyrar av valsalvor mot varandra. Det tillhör deras uppdrag. Men medborgarna vänder sig bort. Så stumt likgiltiga som nu har de svenska väljarna inte varit sedan det demokratiska genombrottet efter Första världskriget.

Gitter inte rösta

Officiella publicister och politiker, Europaanhängare som Europamotståndare, förklarar i ämbetet att det gäller att värna demokratin genom att rösta i detta val. Men det hjälper inte att hela offentligheten i detta talar med en stämma; varje opinionundersökning ger samma resultat. För första gången på tre gen-

erationer gitter det röstberättigade folket egentligen inte rösta. Om man ändå går till vallokaler den sjuttonde september görs det av lojalitet och ingrödd vana. Loppet är ju kört.

Det var egentligen redan kört inför folkomröstningen i fjol när den politiska klassen myglat inom nej-sidan för att se till att den inte blev en verklig folkrörelse som samlade upp de många mycket missnöjda och så kunde hota etablissemnet; den skulle inte få bli en frond för folkhemmet.

Knapp majoritet

Med nöd och näppe lyckades det officiella Sverige då nå en knapp majoritet för Europaanslutning. Så knapp var denna majoritet att jag nu för första gången i mitt liv hör folk i Sverige säga att de tror det var valfusk. Jag har aldrig förr hört en sådan misstanke efter ett svenskt val. Nu är den mer spridd än till och med folks undran om det inte var polisen – eller partiet – som av taktiska skäl lät mördra Olof Palme. Den mistänksamma politiska likgiltigheten ligger grå och bakfyllesur över landet.

Fast bakom denna svenska politiska likgiltighet finns en allt bittrare inre social spänning. Allt det som reformistiska socialdemokrater – mer eller mindre starkt påhejade av vänster och center – lyckats bygga upp från trettiotal till sjuttioital raseras nu med europeisk obönhörlighet. Marknadskrafterna bestämmer.

Här som i Ryssland eller drottning Victorias England. Vi har även fått vad vi aldrig trodde skulle få förekomma hos oss, invandrargetton med gettos förfall, ständiga arbetslöshet och vanekriminalitet. Det är skit med deras Europa. Ty också vardagslivet har blivit krångligare sedan vi anslöts till detta tyska Neuropa. Maten har blivit dyrare – för att inte tala om kläderna – affärerna säljer salmonellaägg, på systemet har utbudet blivit nästan lika uselt som i kontinentens spritbodas. Fast det är mer knark på Plattan. Kanske billigare också. Alltid något att skriva med! Atminstone för knarkliberalerna i Europaparlamentet.

Men Europaunionen är inte bara skenheliga parlamentariker som myglar med sina reseersättningar och fåniga regelverk om jordgubbar, gurkor, snus och arealaresättning i vilka från insyn skyddade höga byråkrater klättrar kring. Den är krig på Balkan och handelskrig mot Tredje världen och en ohjälplig nedmontering av folkhem och välfärd.

Visst var vi i Sverige ett reglerat samhälle. Det var ju med bostadsreglering vi undvek att få getton under efterkrigstidens invandrare. Det var med valutakontroll och förbud och regleringspolitik som Sverige byggdes till ett för oss alla rätt gott folkhem. Men den är nu förbjuden. Nu råder europeiska förhållanden. Med fria valutärörelser och fri marknad dömdes vi till ett tvåtredjedelsamhälle. Socialde-

mokratin har gett upp. Den inte ens halshugger kapitalismens skugga längre. Också arbetarörelseidkarna bräker nu nyliberalism om frihet. Säger som gumman sade:

– Jag röstar numera på höger för de har det så bra.

Därmed återstår för oss att välja vilka som skall få ta för sig av de skattefria privilegierna genom att ges plats i Europaparlamentet – uppgivna socialdemokrater eller moderata nyliberaler på hugget – som ett val om vilka otäcka små parasiter som är att föredra; flatlös eller skabb. Klådan förblir. Och obehaget.

Försumbar andel

Också i övrigt blir andelen entusiastiska väljare försumbar. Så försumbar att det är tveksamt om det liberala folkparti som öppet visat sig Europavänligt denna gång lyckas klättra över fyraprocentspärren. Inte ens Centerpartiet som gick ut med det försiktiga slagordet nja till Europa när nu andra än sin kärntrupp väljare.

De gröna liksom Vänsterpartiet säger sig visserligen vara mot unionen men det räcker att lyssna till dem för att få avsmak för dem; de utgör inga alternativ för hela den stora vardagsgrå väljarmassa som tidigare röstade på folkhemiska socialdemokrater och centerpartister; Vänsterpartiet är ett politiskt konglomerat, blott sammanhållet av det statliga partistöd, och de gröna förblir flum. Tydligt vågar ingen av dem tala; då skulle de inte få vara med och leka längre i den

godkända parlamentariska hagen.

Nu inte ens förmår de samarbetsa i princip.

Hade de och de kandidater i de olika partierna som i detta nuvarande val säger sig egentligen vara mot EU kunnat lova, att om de valdes, uppträda samlat för att i varje fråga sabotera Europaparlamentet och söka befria oss från unionen, då hade det varit möjligt att rösta. Ja, då hade funnits viss, om än mycket måttlig, valentusiasm. Men det gör de inte. För första gången sedan det demokratiska genombrottet står Sverige alltså helt utan politiska alternativ.

Det bådar illa. Ty det allt bittrare samhällsmissnöjet med utvecklade trygghetssystem, försökning, permanent arbetlöshet, utslagning och getton för etniskt utsöndrade har nu inget verkligt politiskt uttryck.

För vilka mörka krafter portarna därmed nu öppnas vet vi alla. Vi såg det just nu i det nora skuggvalet. Vi vet det från mellankrigsperioden. När det inte finns någon politisk kraft av betydelse som klart och tydligt ställer sig på vår sida då tar fascisterna hem spelet. Det blir ingen rolig tillvaro framöver för den generation som ännu inte fyllt fyrtio och har tre eller fyra decennier kvar framför sig.

Inte undra på att också statsministern nu bereder sig på att fly från politiken in i några sista pensionärens privatär med skogs promenader, läsning

Vårt liv som språkbrukare

Vår språk användning genomgår under livets gång olika stadier, som vi i allmänhet inte är medvetna om, hävdar Jan Anward.

Den långa tystnaden före födelsen och det tidiga jollret kan vi inte säga eller skriva något självupplevt om. Där befinner vi oss på samma nivå som resten av skapelsen. Men det som händer sedan, innan afasin och den eviga tystnaden hinner upp oss, kan utgöra stoff till en språklig självbiografi.

Språket & vi

Kapiteln i en språkbrukares memoarer kunde heta:

1. Jag pratar

Det finns två stora språkliga genombrott i livet. Det första, som sker i ens språkliga barndom, är inträdet i talspråket, med hjälp av föräldrar, syskon och kamrater. Om det skulle det första kapitlet handla.

2. Jag skriver

Det andra genombrottet är erövringen av skriftspråket. Att skriva lär vi oss i lågstadiet eller tidigare, men skrift som ett nytt förhållningssätt till världen och andra

människor, buret av en särskild form av språkbruk, tillägnar vi oss först i förpuberteten och tonåren.

Förenkling

Denna erövring är dock inte självklar. Under 1900-talet har skriftspråket undergått en betydande förenkling och tillnärmning till talspråket. Men trots det och trots flerårig skolundervisning, är det många som aldrig lär sig den här formen av skrift. En aktuell diskussion – som det finns anledning att återkomma till – är om skriftspråket kommer att överleva i ett samhälle som blir alltmer dominerat av elektroniska medier.

Detta kapitel skulle således handla om den mer eller mindre lyckade erövringen av skriftspråket.

3. Jag snackar

Parallellt med erövringen av skriftspråket lämnar vi barnstadiet i talspråket, med hjälp av kamratkretsen under tonåren. Den talspråkliga erfarenheten under tonårstiden är en träning i frigörelse, ny anpassning och kreativitet, som gör det möjligt att handskas med fler än en språkligt förmedlad värld. Det tredje kapitlet skulle handla om den erfarenheten – om den nu alls går att skriva om.

4. Mina texter

Språket är inte bara till för att vi skall

Alice upptäcker språkets möjligheter. Att skriva lär vi oss i lågstadiet, men skrift som ett nytt förhållningssätt till världen och andra människor, tillägnar vi oss först i förpuberteten och tonåren, skriver artikelförfattaren.

kunna beskriva världen. Språket använder vi lika mycket till att tillkämpa oss, behålla och överge positioner i hela floran av mänskliga verksamheter. Steget in i vuxenvärlden tas genom inträdet i ett antal olika verksamheter, i yrkeslivet, föreningslivet och kamratkretsen, av mera varaktigt slag än ungdomsårens verksamheter. I en första omgång gäller det att lära sig det etablerade språkbruket i dessa verksamheter och på så sätt få en röst där. Det är ämnet för det fjärde kapitlet.

5. Min diskurs

Sedan är det dags att överskrida det et-

ablerade språkbruket och lämna det långt bakom sig. Det gör vi med hjälp av nya ord, som diskurs, friskvård och nätverk, och nya användningar av gamla ord, som nät och rymd.

Orden kan åtfölja nya företeelser, kanske en ny teknologi, och på så sätt laddas med symboliskt kapital. De kan också utgöra redskap för skapandet av nya bilder av gamla ämnen. Motion och friskvård placerar samma handling i helt olika sammanhang. En besvärlig situation och en tuff situation antyder helt olika inställningar hos de inblandade. Men vi bryter också med det etablerade språkbruket genom nya samtalsstilar, som bland annat innebär nya former av tilltal, citat och parodier.

Omkörda

När vi så har nått en position – hög, låg eller mittemellan – upptäcker vi att vi själva håller på att bli omkörda. Vi är inte längre delaktiga i språkförändringarna. Tvärtom: de riktar sig mot oss. Nykomlingar i yrkeslivet och föreningslivet överger vedertagna och nyanserade uttryck till förmån för barbariska förenklingar och ens egna barn har blivit tonåringar och närmast omöjliga att förstå.

Det är i det läget som vi söker tröst i en språksyn, som ger någon sorts mening åt vårt liv i språket. Men vilken språksyn är bäst förenlig med den visdom och upplysning som vi alla strävar efter?

Under hösten tänker jag belysa den frågan, genom att presentera olika hållningar till språket, i form av ett språkideologiskt bestiarium. Möt rotarna, bokstavskrossarna, och alla de andra!

JAN ANWARD